

A

638

VI

Gyalogi János:

Erdélynek 1705-
beli neverzetesebb
története

Kvár, Akad. Ltár

Com. Josephus ~~Remény~~

Coll. minor tom XXIII

I. Afriai Erhály Fejedelem 1663-beli Tábornokja.

monü. Királyi lakásra sinte az e,
 gesz Ekaggar földön ennél alkal,
 matosabb. A városon kívül mindjárt
 Délre, vagyen egy szép planities, mely
 nek meg is Dél felől való részénél
 vagyen egy szép Esup, ezen van ein
 nábra, a Császárak Számára, az a
 szép lako és mulato hely, mely ben
 ok szoktak Commerálni a Digh,
 migh, azonnét uttra bötstötött
 Feo Vörök oparatioban vagy,
 nak, vagy Ekaggar országban,
 vagy masutt napnyugott felé.
 Elinekutánna ide beülenk te,
 lelni, elfogya itt. ez uttal a me,
 zöbéli Digh, az 1663. harmadik
 esztendővel együtt.

Arno 1664.
 Az vótott le a Benko József tulajdon kéi másától,
 mely nullan vagy. Demfi Samuel mib.

Cudelynek

1705^{beli} nevezetesebb

Történetei.

Írta

Gyalogi János, Serrita.

Ezen írás névezetesen egykoru kéz-iratot a' nálam
még lévő" eredeti munkáiból Gyalogi Jánosnak, - ugyan
tatai alá íratam vala le még 1832-ben, - de ~~ma~~ mind
e' mai napig még rajta alá nem bocsátottam.

Szerinden December 14^{dikén} 1839

Győrfi József

Ha már
kötőatom-ki, to
tint emlékeze
ten, mert la
a hab a ha
stanyi szül
dos embere
siagban v
kihtől m
és mint ha
siag szeg
nem ige
takarn
kell ne
kaban
pes ma
ban v
tetből
szük
getty

Erdélynek
1705^{beli} nevezetesebb Törté-
neti
írta

Igalogi János Jecuita

Ha már e tsekély munkámat Erdély neve alatt
bocsátom ki, touda nem leszen talán, ha Erdélyben tör-
tént emlékezetes dologról valami keveset szóllok it-
ten, mert látom az idők változásait; és valamint
a hab a habot elébb taszittya, nem külfömben e mo-
stanyi születésből felserdült Ifjúság, a régi tu-
dos embereket koporsóba teszi apránként; az Or-
szágban viselt dolgokat magok nem tudgyák, a
kiktől meg-tudathozhatnák; azok el költöztenek;
és minthogy külfömbőző nemzetekkel rakva az Or-
szág szegről-végről, találtatnak a kik tudni is
nem igen akargák; vannak, a kik felejdékényseggel
takarni, el is temetni kívánnak; a kikre rostan
kell nézniük; / azok miatt nyomtatásban, és Kroni-
kában ki bocsátani sok érdemes dolgokat nem kép-
pes ma, mert úgy kéne írni, a mint a dolog maga, Historia
primados
veritas.
ban vagyon tisztán, és ha szemre-főre való tükör-
től tsonkán adgyuk elő, az igazságnak elit követi,
szűk, a Glaxának ártunk, a tudományt nem se-
gettyük hanem vesztegettyük; tőrhető volna ki,
szelkedésből

lam
- nyom
- mine

3

Simile

*Audoenus
in Epigr.*

zelkedésből az igazságot el-mellőzni, de hogy másoknál ked-
vet talállyanak, a Kronikába hazugságokat egyelitenek,
és igaz pénzen hamisságot vásárolniunk kár az, szégyen,
és bűstelen dolog; mert valamint a Karynthiai Részbe sok
egyéb értéket bele egyelitenek: úgy ma kevés Kronikát ta-
lálni, a ki hazugságokkal egyelesen ne lenne, a Poeta-Ként.

Hac fuit Historie quondam lex: dicere falsum

Ne velit, et verum dicere ne metuat;

Sed nunc Historie nova lex est: dicere verum

Ne velit, et falsum dicere ne pudeat.

Ha már ilyen kényes világra szorultunk, tanácsos,
bánscelekeszi látom, a ki: mig az Isten a Világot más,
képpen rendel: / ládában tartja a Kronikát irva mint
drága örökséget, szemével tapasztalt, vagy hiteles embe-
rektől vett meg-masolhatatlan igazsággal. Remélem,
hogy őrában, a melly újságot ide akarok írni, és emlé-
kezetre fel-jedezem, ide bátrabb kelete legyen: a kiből nekem
más hasznom nem legyen hanem-ha szolgálhatok a Fla-
rab nevelkedő Ifjúságnak olyan újsággal, mellyet én
a mint nagy rejtékből vettem ki, úgy ennek az én Erdőm,
nek árnyékában hadd nyugodjyon, és hadd álljon itt,
a mig valaki Kronikába be-nem avatja valaha boldo-
gabb időben.

*Pugna ad
vella Di-
boiensia.*

A Liboi Flartz után 1705-dikben, a nagy-Izamos
vize mellett, a hol a sántrok maris fenn-állanak, a hol
a Német Fladrak Flerbivil Generállal kellett Erdélybe
utat nyitni, akarván az új Fejedelem választását, és
be-menetelét el-ozlatni: a mint-hogy Rakóczi be-me-
netelét el is ozlatták akkor, a Sántrokat az agyukkal

együtt

együtt elnyerve a Német, kiből egynehány százan a
 Rákókkal együtt, ismeretlen utakon egy Oláh Kalauz u.,
 tára sántrón innet hátul kerülve, a honnét felni sem
 lehetett, hirtelen rémülés eoven, Forgács Simon Generált elől,
 s hátul jövő ellenség meg szalasztá, a midőn már Kölos,
 vár piartán fenn áll vala a dűtsőség es Triumphantis
 ékes börtönök az utrak hosszan: mellyek közel sem
 ilyen Vendeget vártak a ki-be-jött; noha nem láthatták
 szemekkel se a várt, se a váratlan Vendeget azt a ké,
 születet: a kit a mint nagy költséggel fel-emelték, meg
 olly-nagy gyorsasággal le-rontották, és el-sikkasztották,
 úgy hogy a darabjába se maradna hogy a Német ne lássa.

Quibus amicus,
 sis, Arcus
 deponunt.

De azt nem lehetett úgy el-dugni, hogy a híre ki ne men,
 ne Piszán, Dunán és azon is túl a tengerig, és a Flir ol,
 lyán, hogy minél tovább-tovább-méggyen, mindenkör szá,
 parodik; a híre a volt, hogy a Császárra börtölen irá,
 soltkal, és jegyekkel lőtt volna rákva az a készület, úgy
 hogy a Trimeres-Jas, a Rákóczi tova labai alatt irva
 lőtt volna; egy-fejű Jas ugyan a Rákóczi trimereiből volt
 mellette irva, és az irigyek az egy-fejű Nemzetseges Jas,
 ból, két-fejűt tsináltak, hogy a világ előtt gyűlöltessék
 ollyan dologból, a miből ott semmi sem volt, se ellen,
 seges találmanyok, se Irások, és Jegyek valakinek
 motskára, a mint ahoz a munkához senkinek híre,
 ben nevében kiszebbítése-nem is ferhetett, a mint ide-
 alább majd meg-láttuk mitsoda csellye, s mitsoda
 jelljül való irási voltanak.

Illorum
 famae per
 Orbem.

Augetur
 mendacijs.

Innet esett a Jesuitáknak is gyűlöltseges emléke,
 zete és neve ide-ki, és mindenütt a Sógorok előtt, úgy-
 hogy a Maros mellett a Német General Auditor, Pa,

Jesuiticino,
 minis odio
 magnō.

ter

Emerii
Kormendi
responsum.

ter Kormendi Imrétől tudakozván, ha Jesuita Rendből
volna-e? Abbol vagyok, felele, az Urnak kisebb szolgája.
Szép Szolgák vattok, és szép Jesuiták, úgy-mond, ti, kik
a Kolosvári piartzon Arcus Triumphalist állítottatok
fel a Felséges Urak ellen fegyvert fogó pártos Ellenség,
nek. P. Kormendi régi lelki Jánost, kinek nem volt meg
köve a nyelve kerekke: a Hatalmasnak, úgy-mond, ele,
jít köll vala venni, hogy az Országba be-ne üssön, miért
akkor eleibe nem állítottok? azt vartatok-e, hogy mi
Pápok, Szerzetesek, Keresztel, olvasókkal, szentel-viz,
szel mennyünk elejébe? Ha pedig vagy elejébe sen,
ki nem állott, vagy a kit elő-találtak fegyverbe, azt
meg-szalasztották, és azok hátán be-jöttek, várakat
foglalták, és mint Hatalmasok a mit akartak pa,
rantsolták, rendelték; egy General Auditor meg gon,
dolhattya, ha maga itt-benn Jesuita lőtt volna, mi-
terő lőtt volna, ha innét az árvis, amonnet a tűz
ostromlana? mert az Arcus Triumphalist sem pa,
rantsolhatták Ökörnek, hanem embereknek a kik
ahoz tudtak, és hogy akarák-is, mint Hatalmasok
parantsolják.

De az illyennek egy-két pohár-borral könnyebb-
völt a száját be-dugni: ellenünk, valamerre fordul,
tünk, mentünk, tértünk, két fele-rend ember szemé-
nézett akkor ott-benn, s ide ki; a külső nemzet elmé,
jéből ki nem esett a Kolosvári piartz, és majd nem
könnyebb völt a napot üttében meg-állítani,
mint arról a beszédet Betőig, s azon-túl; az Ország
is a mint egyéb Papi Rendekitől, úgy tőlünk is a'lon,
foederatiót meg kívánván, arra nagyon vigyáz-va,
hogy

hogy az Austriaiakkal se levél se szó-beli barátko-
 zássa ne egyezkedgyünk. Embernek két deszka köré
 maga újat tenni nehéz volt, ebrenni lehetetlen volt;
 mert ha a Törvényünk törvényén túl nem lépünk is,
 minden nemzetnek lelki hasznát keresvén és ügyvén;
 nem hitték hogy igaz szível lennénk vagy egyik, vagy
 másik felekhez.

Eleg nagy háború fordult meg B. E. Pater Kápi ^{R. P. Gabrielis}
 Gábor, akkori Kolosvári Superior fején, kit azon ősszel ^{Kápi exili,}
 Erdélyből Fiszán, Dunán, Drávan túl menni parán, ^{um in Croa,}
 tsolták Horvát-Várasdra lakni. Valamint a tük ^{tiam.}
 az aranyon, úgy ez a Szankivetés és háború P.
 Kápi Gáboron semmi kárt nem tett, tett pediglen
 nagy hasznot, és meg-mutatta nem csak Ur
 Familiaját a kiből született vala, hanem tulaj-
 don nagy szentséget, és böltseséget, böldeg. és böl-
 dogtalan időben fenn-álló bátorságait még az
 üttében is mindigart meg-ismérték: mert a Drá-
 va mellett Eszékbe jutván, az oda-valo Comendans
 Gen. ebédre hivata mint most értékett vendéget
 nem tudván kitoda? És hogy ebéd-körbe Erdélyről
 esek emlékezet, axonnal az a hangos Porta Tri-
umphalis, és annak találója s munkája Kápi Gábor ^{Cum Eszeki,}
 Jesuita nevezet szerint beszédbe-jö: Väs volt, monda ^{ensi Generale}
 a Generalis, annak az embernek a feje, a ki egy Ro- ^{eventus lepi,}
 mai Császár ellen támadott Ellensegnék, mint ^{dus, at felia.}
 Victornak, győzedelm jeleit fel-állítani, s mint
 új Fejedelmet üdvözleni meréslette nap-fényen,
 mikor még az Istennél volt a Victoria a kinek
 adandgya art, és axtal az Országot, a kiért még

soh

Summum
amorem
pro concili
at.

Arus ere,
ctiratio,
nes expo,
site.

sok homlok-törések esendő-k-valának? En, ugymond, a
Jesuitai Rendekket számon, és mit jövendő-hetünk ebből,
nem tudom: de én elégseges satisfactionak^{nem} lenni gondo-
lom, ha hallom Pater Kápi lábán a vasat a Betsi fog-
ságbán. Ez ilyenekre, mintha nem is cő rajta esnének,
P. Kápi, a mint nagy Theologus volt, és sok dolgokon
fordult szent ember; felelni készen: En Hegyelmés
Uram, ugymond, mivel hogy Erdélyből jöve, és a dol-
gokat ott közelebből ismerhettem; Excitálnak jo lel-
ki-ismerettel bizonyságot tehetek arról, hogy a mi oda be-
esett, nem a Jesuiták akarattyával ment végbe, hanem
azokból a kik parantsolták mint hatalmasok; jobb
is volt talán vedni azt bízni mint sem másokra és
Eretnekekre a kik motokhoz szoktának; magának
a Felseges Háznak nagyobb kissebbséggel jelő volt,
ne-hogy nap-fényre ki-tetve lennének bosszúver-
sek, képezetek, szilopokon irások jügre. Tisztes min,
kához eők nem tanultának: ellenben a Munka a
ki fenn állott, olyan, kit az egész Europa meg-olvas,
van ott nem talál semmi vagy Istent,* vagy Császárt.
meg-sértő szót, irást képet; mert Istennel rendeléséből
esett, mind a kez a ki fundálta, és a mi nagyobb, abban
a háboriban oda-be a Catholica Anya-szónak, Is,
Kölaknak, Jesuitaknak meg-maradása, és hogy a M.
Országai háboru példájára fel-ne fordulnának minde-
nek, és sok veritéknek egy orában oda ne lennének, ha
látják hogy vállamkat ki vonnyuk a szolgálattól;
mellyről lehet-vala talán mondani a mit Adam ese-
tíróll hallunk: O felix culpa! és szereztsétni P. Ká-
pi vétket, a kihez kötve volt Istennel tanácsa, és nagy
irgalmassága, hogy most, és ide-hátrább-is e tündér
háboruban

*post obitum
en. Leopoldi
hor anno, Gran,
Sylvanor. Ele,
ctio libera fuit.

háborúban a Kristus Jászolya fenn-maradgyon. A
 Generalis asztaltól fel-kelven, az ablakhoz szöklittyá az
 Eszéki Superiorot, és kéri: ki volna ez a Jesuita velle?
 a Superior el-mosolyodván, Kegyelmes Uram, ugymond,
 ez személyében Pater Kápi. Minden maga-ri-sele, és
 ből, bős beszediből az asztal fölött a mennyi kedves,
 seget vött-vala a Német U, meg annyi orv-á-pirulá-s,
 sal szemit el-takar-ta bányán a miket mondott; és
 hozzája menven meg-öle, és meg követé. Ihol va-
 gyok, monda a Pater, most megyek, Eö Jelsege iti,
 lete eleibe. A General meg-tökölván monda: En
 pedig magam Eö Jelsege előtt Szó-szólo leszek. Nagy
 külmöbör és a hirnek mingyárt hinni, és a dolognak
 valóságát eleven és tulajdon forrásából hallani: a
 mint maga Josef Császár ki-tanulta az-után az e-
 gesz Erdélyi állapottot P. Kápi szavairól olly hitele-
 sen, hogy nem csak helyen hagynd a mit kén-telenül
 tölekedett, hanem meg-is ditsirné az Anya Szó-
 meg-maradására néző bős és Istenes gondviselést:
 mellyet a mint, míg ott-benn-volt, a háboruban kék-
 zel, labbal szivesen kereste, meg olly engedelmesen az
 Elő-járok-nak egy szavára ki-jött: melly egyik nagy
 jele, és nyilvánvaló bizony-sága volt az Isteni szere-
 tetnek, és a Szentek okosságának, melly valamihet
 fogott, őtet igazgatta minden dolgaiban: hogy a hol
 más a hirtelen történetek mint valami háborúban
 tetovázna, eo, a kinek szokása volt az Istennel közle-
 ni tanácsát az imádság által, annak világánál a
 dolognak elejét, végét által látnd. És ugyanis nagy
 Isteni tudásnak lehet tartani, ha ki meg-gondolgya,
 hogy a Fx esztendeig tartó háború alkalmatosságával
 a melly

Comendans
 Gen. protecto,
 rem se apud
 Cas. spondet.

A Cesare
 acta pro,
 bantur.

Conservatio
 Societatis
 Dacice Cal,
 mag

pianorum
laborum
fructus.

amelly romlások és hárok ide-ki a Jesuitai Rendet min-
denfelől érik-vola, azok az Erdélyieket nem illették; és a hol
Magyar Országatt támaszkodhattunk mint Ország tag-
jai a Törvényhez és közönseges igazsághoz, oda-bé pedig,
len a Törvény nekünk nem szolgált, hanem ellenkezett,
és az Eretnökségek közepett úgy voltunk mint a madár
az ágon, minden orára és szél-támadásra meg-maradva,
sunkról bátor talának lévén: ott, mondom, a hol más
segedelem nem volt hanem az Isten, a ki öltalom és erő;
annak szárnyai alatt bekérel meg maradtunk min-
den helyen, hajunk szalában kár nem esett: a midőn
ide-ki a tőlünk-való nagy idegenség, és Eretnökség ar-
vín, zinek eleit nem vehetven senki, az Onadi Decretum u-
tan, szabadságtól, jószágtól, Országtól meg-fosztatván,
kellett idegen nemzeteknél fejünknek meg-maradást
keresnünk. Annál is nagyobb tsuda lehet Erdélyben
ket esztendővel az-után: mikor Maros-Vásárhelyre Gyü-
lést hirdetvén, ott a mezőben a 4^{dik} hidnál, szokott
rend-tartással fejedelmi készüléttel Rakóczi Ferencz
installáltatik A. 1707, a midőn az utakat veres
posztóval kirakván a Várbeli Templomig, paripán
jött-bé, de nem a Várba ment, hanem az hidlásból
ki-tervén, a piarti-szeren lévő Jesuiták meg-akkor
alacsony rendű templomába jött Te Deum laudamus,
ra: a hol Groff Kéri Conventualis Barát Isteni szol-
gálatot tőn fejedelmi muzikával, és örömmel; akkor
tudta-meg a nép hogy a Fejedelem Páprista. Onnet
a Vár alatt a szegélet felháza szállott, a hol most
a Superior lakik. Más napra a várbeli Calvinista
Templom Gyűlést tartván a Státusok, kivevén azo-
kat, a kiket Rabutin Szébenbe tartvola az Urak kö-
zül

Inaugura-
tio Rakóczi
in Princí-
pem.

zül

Kül: a várba egyik napon, hát ihon Groff Péter Lorintz
 az Ország Generálisa, a Statusokat Szöllöttari Kézdi:
 a Jesuitákrol végezzenek, tudván oda-ki Magyar Or-
 szág mitsoda végezést tölt-vólna felöllokt. Ezt a szót,
 Groff Mikos Mihály, Rakoczi Udvari Kapitány a min-
 gyárt be-vitte a Fejedelem fülébe, ki azt felelte: Groff Uram Et bene,
oda-ki a Magyarok példáját ide alkalmartatni volentia con-
nem lehet: mert mi a Magyaroknak Ura nem vagyunk, testatio in
hanem Elöljárókt, itt-benn parantsalunk mint U, Societatem.
vak; és nem-hogy meg-engednénk azoknak bántásá,
va végezzenek Erdélyben, sőt, ha Isten továbbra bol,
dogi, igy, ügyünkét, oda-ki azokat is a kik ki-
mentek, és ha Addig büdösnek is, vissza hozzuk
ők. Ezeket is jó lenne ismerettel a mint irásba jegy,
 sem most egy vettem az ott-vals Missionák: a hol
 nyoltt esztendő töltöttem apostoli munkában: tit,
 kos irásaiból: almelkódván máris az Ur Istennek
 dolgain, a Kinek Kézében van a Király szive, és a
 ki hja azokat a mik nintsenek; más-felől a kik lát,
 trátanak állani, pokolig le-viszi, és vissza hozza, mi,
 kor meg-gondolom hogy Nagy Szombatban azon följebb
 nevezett 1707 dikt, 10 Maji, mikor harminx-négyen
 egy nap indulnánk-ki Morva-vize felé a hol az
 Ország határa: az nap mondan örömeibe a Lute,
 ramusok a harangokat mentünkbe meg-vonatván
 Te Deum laudamus tartottak Sz. Jakab Utzájában:
 holott Erdélybe a háboru alatt, ha ki tartott haragot,
 de harangot nem vont reánk senki e mai napiglan;
 P. Kápi Gábor pediglen, ki az egész Jesuitai Rendet
 igazgatni érdemes tölt vólna, és nálunk az-utann
 is feo Fisztségeket viselt, holtig le-nem-dörgölhetivá,
 la magarok

la magarol a nyelvek szollását, és a Portát. A ki
látni akarja, ez az, szorúl szóra.

Descriptio
Portae Triumphalis
Pr. J. R. D. I. V. ERECTAE
Claudiop. 1705.

Producuntur Principes Rationem sanguine contingentes.
Inerant in machina medium forum vastum complexa
Novem Principes Transylvaniae collocati suis cum Titulis
hoc ordine, et hac inscriptione:

I.

Stephanus Bathori, Rex Pol. Princeps Transylv.
Inscriptus Iambus:

PRINCEPS, deinde REX, uterque MAXIMUS.

II.

Christophorus Bathori, Princ. Transylv.

III.

Sigismundus Bathori, Princ. Transylv.

IV.

Andreas Bathori Card. Princeps Transylv.

V.

Gabriel Bathori, Princ. Transylvaniae

VI.

Sigismundus Rakoczi, Princ. Transylv.

VII.

Georgius Rakoczi Senior, Princ. Transylv.

VIII.

Georgius Rakoczi Junior, Princ. Transylv.

IX.

IX.

Franciscus Raköczy Senior, Princ. Transylv.

Horum nulla alia fuit subjecta Inscriptio.*

*Quod caute
factum est.

*

Sub his Principibus in inferiori machine parte, erat moder-
nus equo insidens: sub quo Titulus ejusdem;

X.

Franciscus Raköczy, Dei Gratia **D. F. V.** (idest,
Dux Fœderatorum Vngarorum.)

hoc enim Titulo post Szecsenyiensem Conventum abi-
psis insigniebatur)*

*alias De
Selso-Vadaior.

Princeps Transylvanie, hujus Nominis Quintus,
Sanguinis hujus Decimus,
Dux Munkatsiensis,
Makovicensis

Hunc sibi ex propria Cancellaria dabat Titulum.

Ex parte illius dextera,* Simon Forgáts equo insidens,
hoc dysticon proloquens est representatus (erat autem tunc
Transylvanie Commendans Generalis novo sub Principe).

Sanguine tantorum Tibi que debentur Avorum,
Transylvana, Ducum Maxime, sceptrum cape.

Forgátsio hæc erat addita inscriptio:

Ordo, rerum anima est: anima ordinis omnia sanat
Forgáts; hunc igitur dicite rerum animam.

Ex parte illius, (puta Principis) sinistra, fuit Transylva-
nia Septicollis representata cum tali Inscriptione:

Terra licet videāre bonis plena omnibus, Iste
Non aliud, credo, Principe majus* habes.

*Fuit enim omni-
bus dolibus orna-
tissimus, sed in-
felix, sicut et alij
duo Principes huius
ære.

Inscripti-
ones Portæ.

In ipso ingressu Portæ, erat ex parte anteriore positum se-
quens Chronosticon: **PORTA PATET:**

Posita à DaCIs T^hI Magne RAKOCZI.

Posteriore ex parte obversa, circa Cor unum Insignia
Transylvanica, cum his duobus Chronographis:

1. **Dono p^rincipi Char^lssⁱ Mo**

2. **Cor hoc Da^mVs,**

Inferioris Portæ dextera parte, viscebatur situata in alto
STATUA PIETATIS.

Inia Sym-
bola Catho-
lice reli-
gionis cul-
tori.

Hujus Symb. Annum: Moyses orando pugnans et vincens.
Infra montem depicta Israel, et Amalec pugna. Inscriptio:
Cumq^{ue} levaret Moyses manus, vincebat Israel.

Symb. II. Mons arduus: in cuius iugo Annulus aure-
us, cum Epigraphe: Libertas aurea.

Hunc multi conscendere tentantes, dejiciebantur; Solus
Principis Senius, Pietatis Senio comite nixus ascen-
dere representabatur; his additis versibus:

Scire cupis, cur nam de tot tentantibus, Unus

Hic teneat montis proemia tanta jugum?

Hunc ad iter pietas movit deduxit a vita,

Oppositas rupes Hic pietate domat.

Symb. III.

Representabatur Senius Pietatis, Principis Se-
nium ex arduis et horridis locis, uti est Carcer, exilium etc.
deducens ad sedem honoris et Glorie; addita Inome:

Pietas ad omnia utilis, promissionem habens vite
que nunc est et future.

x. Unde etiam in militari vexillo suo, phrygio ope-
re pro furor, Christianus inscripsit: Dolor arma
ministrat. Hoc vexillum alicubi captum, in
Veres-Keo vidi.

Inferior

Inferior pars sinistra, habebat Statuam **PRUDENTIAE** col. *Alia tria militari prudentia.*
locatam cum sequentibus Symbolis et Inscriptionibus.

Symb. I. Cuprea moneta excusio in usum belli: hoc addito Epigram.

Vertit in Aes ferrum virtus ditissima fontis
Hungarici: sed et Aes Prudentia
vertet in Aurum,*

* Libertas
que emit
cupro, preti,
osior auro
est.

Tunc etiam in Ersek-Ujvariensi propugnaculo, recens e
cuprea moneta conflata visebatur. Formentum cum hac Inscriptione:

Olim numus eram belli patriaeque moneta:
Nunc Libertatis vindico jura boans.

Symb. II. Artis militaris et scientiae.

Pallas, armorum et literarum Dea, inter bellica et literaria
instrumenta representata, fuit Officina illi fabrilis adjuncta,
in qua gladii et ensium mucrones acuebantur, cum hoc versu:

Doctrinis, bellisque praest Jove nata Minerva.
Vera minerva modò est, quae acuit prudentia ferrum.

Symb. III. Magnanimitatis et regendi prudentia.

Unitate precedente, numerus ingens cifris representatus
hoc modo: oooooooooo / adjunctis versibus:

Flem! quantus numerus, quàm firmus et unde? fatebor,

Certè multa U. V. I. sunt quia juncta bene.

Discite quantum ordo, quantum concordia possit,

Dua unus quantum millibus addat opis.

In Tergo Portae,

Varie erant coloribus adumbrate civitates, arces, et
Rakociana prosidia, subjectis Lemmatibus sequentibus:

In Transylvania.

I. In confinibus: Claudiopolis, cum inscriptione sequenti:

Muros tot, non qui oppugnavit, sed qui defendit
expugnavit; simul tamen iste amisit, ille obtinuit.

Hoc est divinae providentiae Enigma.

II. Media

II. Media f. Medgyes.

Dij omnia laboribus vendunt.

III. Gyalu, ad radicem Kalota.

Remoneo miles, v. qui prefectus es arui,

Hostis, non ficti sit tibi cura bovis.

IV. Szamos-Ujvár.

Esurivi, et non dedisti mihi manducare.

V. Bethlen.

Aura diu conclusa, diu conclusa nocet: Quis perforat illam?

VI. Veres-Torony, ad Alutam.

Iurris ego rubra sum, sanguine parva vocor.

VII. Szent Pál, ad Marusium.

Durum est tibi contra stimulum calcitrare.

VIII. Udvarhely: quod Comendans Rukter subdidit, et ad Rakoczium transijt una cum presidarijs.

Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci

IX. Huszt, in Maramaros.

In
Hunga,
via

Qui male solutos milites, hostes alit.

X. Szathmar.

Venient dies, non relinquent in te lapide super lapidem.

XI. Somlyo-Báthor.

Bathorio pridem, mea vota, subesse nepoti.

XII. Munkács.

Mater defendit ME, filius expugnavit.

XIII Cassovia.

Euriem contra, sunt omnia moenia frustra.

XIV. Agria, cum hac inscrip.^{ne}

Lilia, quantum omen, res est certissima, muri

Produxere mei: Floreat Ungaria!

XV. Vetro-Solium.

Si non fers quod edas, huc minime fugias.

XVI. Ar

XVII. Un

XVIII. Va

XIX. Va

XX. B

XVI. Arva.

Orphano tu eris adiutor!

XVII. Ungvar.

Venisti, me vidisti, vicisti.

XVIII. Varie Arces: Bajmócz, Szomolány, Holits etc.

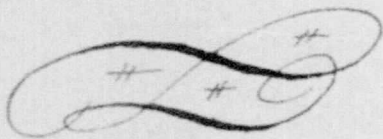
Iluc me dominus, patria huc rapit, abripit Iste.

XIX. Varie civitates minores: Modor, Bâsin &c.

Sequitur post nubila Phoebus.

XX. Bistritz.

Qui cito dat, bis dat.

XV

XVI

XVII

XVIII

XIX